

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний авіаційний університет
Факультет економіки та бізнес-адміністрування
Кафедра економіки повітряного транспорту

ПОГОДЖЕНО

В.о. проректора з наукової роботи

[Signature]
Олександр КОРЧЕНКО

«26» 01 2024 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи

[Signature]
Анатолій ПОЛУХІН

«30» 01 2024 р.

ПОГОДЖЕНО

В.о. декана факультету економіки та
бізнес-адміністрування

[Signature]
Світлана ПЕТРОВСЬКА

«24» 01 2024 р.

Система менеджменту якості

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів»

Галузь знань:

05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність

051 «Економіка»

Освітньо-наукова програма:

Економіка

Статус дисципліни:

Варіативний компонент

Форма навчання	Семестр	Усього (годин/кредитів ECTS)	Лекції	Практ. заняття	Лабораторні	Самостійна робота	ДЗ / РГР / К	КР / КПр	Форма сем. контролю
Денна, вечірня	4	150/5	20	30	-	100		-	Залік. 4с
Заочна	4	150/5	6	10	-	134		-	Залік. 4с

Індекс: РДФ – (1-9, 17)/22 – 2.1.1

РДФ – (1-9, 17) з /22 – 2.1.1

СМЯ НАУ РП 11.01.01-01-2024

Система менеджменту якості.
Робоча програма
навчальної дисципліни
«Стратегічні тенденції розвитку економічних
процесів»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
РП 11.01.01-01-2024

стор. 2 з 19

Робочу програму навчальної дисципліни « Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів» розроблено на основі Освітньо-наукових програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів ступеня доктора філософії в Університет та робочих планів РДФ – (1-9, 17) /22, РДФ – (1-9, 17) з /22 підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня доктора філософії за спеціальностями, за якими здійснюється підготовка здобувачів ступеня доктора філософії в Університеті та відповідних нормативних документів.

Робочу програму розробили:

професор кафедри економіки повітряного
транспорту, д.е.н., професор Олена АРЕФ'ЄВА

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні випускової
кафедри економіки повітряного транспорту, протокол № 3 від
22 січня 2024 р.

Завідувач кафедри Олена АРЕФ'ЄВА

Гарант освітньо-наукової програми Олена АРЕФ'ЄВА

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні науково-
методично-редакційної ради факультету економіки та бізнес-
адміністрування, протокол № 5 від 24.01 2024 р.

Голова НМРР Анатолій ТОФАНЧУК

УЗГОДЖЕНО

Завідувач аспірантури та
докторантури

 Анжела ЛЕЛЕЧЕНКО

«25» 01 2024 р.

Рівень документа – 3б

Плановий термін між ревізіями – 1 рік

Контрольний примірник

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-01-2024
		стор. 3 з 19	

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Пояснювальна записка	4
1.1. Заплановані результати	4
1.2. Програма навчальної дисципліни.	5
2. Зміст навчальної дисципліни	10
2.1. Структура навчальної дисципліни.....	10
2.2. Лекційні заняття, їх тематика і обсяг	10
2.3. Практичні заняття, їх тематика і обсяг.....	10
2.4. Самостійна (індивідуальна) робота студента, її зміст та обсяг.....	11
3. Навчально-методичні матеріали з дисципліни	11
3.1. Методи навчання	13
3.2. Рекомендована література.....	13
3.3. Інформаційні ресурси в інтернеті	13
4. Рейтингова система оцінювання набутих студентом знань та вмінь	15

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-01-2024
		стор. 4 з 19	

ВСТУП

Робоча програма (РП) навчальної дисципліни розробляється на основі Методичних рекомендацій щодо розроблення робочих програм навчальних дисциплін з підготовки здобувачів ступеня доктора філософії, затверджених наказом ректора НАУ від 01.06.2021 № 321/од та відповідних нормативних документів.

1. Пояснювальна записка

1.1. Заплановані результати

Дана навчальна дисципліна є теоретичною та практичною основою сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця в галузі соціальних та поведінкових наук.

Метою викладання дисципліни є формування у здобувачів теоретичних знань, практичних умінь і навичок при визначенні і обґрунтуванні стратегічних тенденцій розвитку економічних процесів на основі моделювання в контексті інтеграційних процесів та глобалізації суспільства

Здобувач вищої освіти отримує наступні програмні компетентності та програмні результати навчання, які визначені в Стандарті вищої освіти України зі спеціальності 051 «Економіка» освітньо-наукової програми «Економіка» підготовки PhD:

ЗК05 Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

СК02. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами.

СК06. Здатність обґрунтовувати та готувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів із застосуванням математичних методів та моделей.

СК09. Здатність аналізувати економічні процеси, розробляти сценарії змін, формувати рішення щодо оптимізації параметрів проекту з використанням новітніх технологій.

РН04. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу великих масивів даних та /або складної структури, спеціалізоване програмне забезпечення та інформаційні системи.

РН06. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, теоретичні та практичні проблеми економіки державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях

РН13. Розробляти сценарії і стратегії розвитку проектів у різних соціально-економічних умовах, застосовувати сучасні інформаційні технології у проектному консалтингу, приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-01-2024
		стор. 5 з 19	

потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію щодо проектного консалтингу.

Навчальна дисципліна базується на знаннях з таких дисциплін, як: «Правове, економічне та інформаційне забезпечення наукових досліджень», «Андрагогіка та інноваційні освітні технології вищої освіти», «Тенденції розвитку та сучасний міждисциплінарний науковий дискурс у галузі економіки», «Інноваційний розвиток економіки», «Проектний консалтинг», «Математичні методи, моделі та інформаційні технології у наукових дослідженнях»

1.2. Програма навчальної дисципліни.

Навчальний матеріал дисципліни «Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів», який є логічно завершеною, самостійною, цілісною частиною навчального плану, засвоєння якої передбачає проведення самостійної роботи.

Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів

Тема 1. Концепції розвитку економічних процесів. Соціально-економічні системи за рівнями.

Теоретичні та практичні аспекти фундаментальних теорій розвитку економічних процесів в інституційній теорії. Поняття «економічний процес». Основні елементи, динаміка формування, рівні, взаємозв'язок із соціально-економічними процесами.

Основні етапи генезису та еволюції економічних процесів на макрорівні економіки країни. Економічні процеси: типи характеристика.

Економічні процеси на макрорівні. Економічна стратегія країни (довгострокові, найпринциповіші, найважливіші установки, плани, наміри уряду стосовно виробництва, надходжень і витрат бюджету, податків, капіталовкладень, ціни, соціального захисту). Характеристики економічних процесів: комплексність, взаємопов'язаність різних рівнів, довгостроковість . консолідація.

Характеристика та тенденції розвитку сучасної економіки. Якісна зміна природи відносин, етапи розвитку суспільства. Характеристики «нової» економіки. Стан та розвиток економічних процесів в авіаційній сфері.

Тема 2. Стратегія соціально-економічного розвитку країни. Стратегічний процес на підприємстві.

Особливості розвитку соціально-економічними процесів.

Можливості застосування наукового підґрунтя при формуванні напрямів соціально-економічного розвитку. Моделі кумулятивного зростання є модель Г. Мюрдаля, концепція «полюсів зростання» Ф. Перру, Ж.-Р. Будвіля, П. Потье Х.Р. Ласуена, теорія міської агломерації Х. Ричардсона, теорія « центр – периферія» Дж. Фридмана, модель «дифузії нововведень» Т. Хегерстранда. теорії ефектів масштабу П. Кругмана та інші

Еволюція розуміння економічного розвитку. Передумови: поява нових рис і якостей економічного зростання, посилення значимості й нової соціально-економічної функції на макро-, меза-, мікро- рівнями, місцями базування транснаціональних компаній при глобалізації економіки.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-01-2024
		стор. 6 з 19	

Тривалість і етапність змін як передумова розроблення цілей розвитку економічних процесів за рівнями. Зміни вимоги до сутності економічних процесів та умови підвищення темпів адаптації до зовнішнього середовища.

Стратегічна орієнтація підприємства: сутність та призначення. Місія та практика її визначення зарубіжними та вітчизняними підприємствами. Простір конструювання місії підприємства. Трафарет розробки ділового кредо підприємства. Візія керівництва підприємства. Поняття стратегії: багатоваріантність визначень. Роль і місце стратегії в розвитку підприємства.

Концепція життєвого циклу організації. П'ятиетапна модель життєвого циклу підприємства. Загальні стратегії підприємства на різних етапах життєвого циклу підприємства. Класифікаційні ознаки стратегій підприємства. Різновиди стратегій за класифікаційними ознаками. Особливості розробки і реалізації стратегій авіапідприємств в умовах післявоєнного стану економіки в процесі гармонізації відтворювальних процесів в економіці.

Тема 3. Стратегічний аналіз та прогнозування зовнішнього середовища за рівнями.

Наскрізність стратегічного аналізу за рівнями. Забезпечення можливості системного дослідження регульованого об'єкта, підпорядкованого єдиній меті у потрібні для управління проміжки часу; обґрунтування мети господарської одиниці, виходячи зі стану внутрішнього і зовнішнього середовища, корегування її у разі їх зміни; обґрунтування співвідношення між глобальним та національним; дослідження впливу кожної підсистеми для досягнення мети, пошук найефективніших шляхів її реалізації; вивчення потреб і запитів, стосовно яких необхідно вживати спеціальні заходи тоді ж або в найближчому майбутньому; виявлення систем взаємозв'язків між підсистемами та елементами, вивчення впливу кожного елемента на систему загалом і навпаки – виявлення підсистеми (елементів систем, які є "вузькими місцями" і які є "провідними ланками"; порівняльна оцінка конкуруючих альтернативних курсів дій кожної підсистеми для вибору варіанта, який найбільшою мірою відповідає цілям системи загалом, вироблення своєчасних, виважених ефективних управлінських рішень.

Стратегічний аналіз як основа прийняття стратегічних рішень. Мета та об'єкт стратегічного аналізу. Етапи та процедури стратегічного аналізу підприємства та його оточення. Принципи здійснення стратегічного аналізу. Поняття та структура зовнішнього середовища підприємства. Конфігурація зовнішнього середовища підприємства. Модель п'яти конкурентних сил М. Портера: сутність, умови застосування та обмеження. Сфери конкуренції та партнерства. Виявлення ключових факторів успіху (КФУ).

Стратегічний баланс підприємства як комплексний результат стратегічного аналізу.

SWOT-аналіз: сутність та основні етапи проведення. Класифікація можливостей і загроз, що виникають у зовнішньому середовищі підприємства. Стратегічне позиціонування підприємства на основі SPACE-матриці. Портфельний аналіз у розробці стратегічних рішень. Матриця «привабливість — конкурентоспроможність» («МакКінзі» — «Дженерал Електрик»).

Тема 4. Глобальні процеси і тенденції розвитку економіки

Розвиток цивілізації на сучасному етапі супроводжується наростанням впливу глобальних процесів які ще не мали місця 30-40 років тому. Зокрема, це стосується процесів, які визначають характер і спрямованість розвитку світового господарства.

Суперечливість та загрозливність тенденцій процесів: в зміні глобальної концепції розвитку під впливом зміни моделі економічного домінування та регулювання у світі, наростання дефіцитів усіх видів ресурсів та боротьби за контроль над ними, формування платформи ціноутворення на ринках ресурсів на основі волевиявлення не покупця а продавця; фінансіалізація, масове винесення основних виробництв реального сектору із розвинутих країн у країни що розвиваються, глобальні міграції, жорсткі об'єктивні потреби формування нового, ефективного, ресурсозберігаючого укладу виробництва, різке посилення боротьби за ринки збуту продукції та сфери життєвого простору, демографічні загрози.

Місце кризи в парадигмі розвитку економічно-соціальних систем. Наростання глобальних ризиків, невизначеність майбутнього та глобальна нестабільність розвитку економічних процесів.

Соціально-економічний розвиток України: реформи для подолання наслідків зовнішньої агресії та системної кризи. Особливості національних та інтеграційних стратегій. Конкурентоспроможність України в умовах глобалізації. Стратегії економічного розвитку в системі міжнародних економічних відносин. Проблеми інтеграції України у світовий економічний простір.

Економічне забезпечення суспільно-політичного розвитку України в умовах інтеграційних процесів; основні напрями співпраці України з міжнародними організаціями; стратегічні напрями державної економічної та соціальної політики; шляхи впровадження сучасних реформ: очікувані результати економічних процесів, ризики економічних процесів, проблеми і шляхи їх вирішення та перспективи подальшого розвитку економічних процесів також в авіаційній галузі.

Економічні засади створення сприятливих умов для надходження інвестицій і забезпечення тенденцій прискореного зростання економічних процесів. Науково-практичні підходи до формування стратегій розвитку на державному та мікро рівнях. Напрями розвитку авіабудівної галузі України в контексті тенденцій сучасних глобалізаційних процесів у світовій економіці.

Особливості формування економічних процесів при функціонуванні авіаційної галузі в умовах глобалізації, стратегічні напрями розвитку національної авіації, напрями формування конкурентоздатної авіаційної галузі.

Тема 5. Моделювання тенденцій розвитку економіки та прогнозування економічних процесів за рівнями

Основи моделювання економічних процесів. Кількісні залежності в економічних процесах. Економіко-математичні моделі. Моделювання економічних систем і процесів для вирішення задач методами лінійного програмування: лінійне програмування; розробка економіко-математичної моделі. Моделювання оптимальної структури виробництва в сільськогосподарському підприємстві:

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-01-2024
		стор. 8 з 19	

розробка структурної економіко-математичної моделі ; розробка розширеної економіко-математичної моделі.

Прогнозування методом ковзного середнього. Побудування прогнозів за допомогою функції «ТЕНДЕНЦІЯ». Побудування нелінійних прогнозів за допомогою функції «РОСТ». Побудування прогнозів на підставі трендового аналізу. Багатофакторний кореляційно-регресійний аналіз. Використання процедури «ПОШУК РІШЕНЬ» пакету MS Excel для розв'язання оптимізаційних задач.

Дослідження поведінки економічних систем з точки зору синергетики шляхом побудови фазового портрета. Інструменти поведінкової економіки для підвищення прогнозованості та стабілізації бізнес-структур України. Моделювання процесу прийняття рішень при просуванні на ринок нових товарів шляхом застосування ієрархічної структури для опису емпіричних розподілів часу, швидкості цінних переходів та виявлення найбільш вірогідних цінних факторів. Штучний інтелект як важливий елемент процесу моделювання та прогнозування економічних процесів. Застосування економіко-математичного моделювання для аналітики у сфері авіаперевезень з використанням лінійних оптимізаційних моделей. Аналіз регіональної неоднорідності розподілу прямих іноземних інвестицій в Україну з використанням індексу концентрації Херфіндаля – Хіршмана. Економіко-математичне моделювання інноваційноінвестиційної діяльності підприємства на ринку транспортних услуг України.

Якісне перетворення національної соціально-економічної системи пов'язане з реалізацією таких найважливіших стратегічних цілей: проведення якісних структурних перетворень в економіці, активне впровадження результатів наукової й винахідницької діяльності в практику, збільшення частки високотехнологічних галузей у виробництві валового внутрішнього продукту забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції (товарів і послуг) на внутрішньому й зовнішньому ринках; формування ринкової моделі соціально-економічного розвитку, що забезпечує створення максимально сприятливого інвестиційного клімату й умов для програмного забезпечення інвестицій.

Тема 6. Еволюція та основні концепції стратегічних змін за рівнями економічних процесів

Зміст і завдання проведення стратегічних змін. Потенціал та порядок здійснення стратегічних змін. Ризики стратегічних перетворень та управління ними. Діагностика стратегічної позиції підприємства. Реалізація стратегії підприємства на засадах збалансованої системи показників.

Системи оцінювання діяльності підприємства та їх еволюція. Сутність та етапи розроблення збалансованої системи показників (BSC). Чотири перспективи збалансованої системи показників: фінанси, клієнти, процеси та навчання. Етапи розробки BSC.

Стратегічна карта цілей підприємства та принципи її побудови. Вплив негативного зовнішнього середовища на розробку стратегічної карти авіапідприємства.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-01-2024
		стор. 9 з 19	

Діапазон джерел конкурентних переваг авіапідприємства в контексті моделей його розвитку: «внутрішній розвиток — зовнішній розвиток», «організаційний розвиток — діловий розвиток». Стратегічні дії як складова стратегічного процесу в авіаційній сфері під впливом євроінтеграційних процесів.

Тема 7. Основні компоненти інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації стратегічних тенденцій розвитку економічних процесів

Ресурсозабезпеченість та делегування. Розробка тактики та політики на підприємстві.

Правила і процедури управлінських дій. Управління виконанням стратегії. Стратегічні партнерства підприємств. Партнерство як стратегічний імператив. Історичні витoki партнерств підприємств. Концептуальна модель партнерства підприємств. Природа партнерства та різновиди стратегічної взаємодії підприємств. Ознаки стратегічності партнерської взаємодії підприємств. Види сучасної міжфірмової кооперації. Континуум організаційних форм стратегічних партнерств.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)								
		Денна форма навчання				Заочна форма навчання				
		Усього	Лекції	Практ. заняття	СРС	Усього	Лекції	Практ. заняття	СРС	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
«Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів»										
1.1	Концепції розвитку економічних процесів. Соціально-економічні системи за рівнями	4 семестр				4 семестр				
		19	2	4	13	20	2	-	18	
1.2	Стратегія соціально-економічного розвитку країни. Стратегічний процес на підприємстві	21	4	4	13	20	-	2	18	
1.3	Стратегічний аналіз та прогнозування зовнішнього середовища за рівнями.	21	4	4	13	22	2	2	18	
1.4	Глобальні процеси і тенденції розвитку економіки	19	2	4	13	18	-	-	18	

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-01-2024
		стор. 10 з 19	

1.5	Моделювання тенденцій розвитку економіки та прогнозування економічних процесів за рівнями	19	2	4	13	22	2	2	18
1.6	Еволюція та основні концепції стратегічних змін за рівнями економічних процесів	20	2	4	14	20	-	2	18
1.7	Основні компоненти інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації стратегічних тенденцій розвитку економічних процесів	21	4	4	13	18	-	-	18
1.8	Контрольна робота	10		2	8	10		2	8
Усього за навчальною дисципліною		150	20	30	100	150	6	10	134

2.2. Лекційні заняття, їх тематика і обсяг

№ п/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)			
		Денна форма навчання		Заочна форма навчання	
		Лекції	СРС	Лекції	СРС
1.1	Концепції розвитку економічних процесів. Соціально-економічні системи за рівнями	4 семестр		4 семестр	
		2	3	2	8
1.2	Стратегія соціально-економічного розвитку країни. Стратегічний процес на підприємстві	4	3	-	8
1.3	Стратегічний аналіз та прогнозування зовнішнього середовища за рівнями.	4	3	2	8
1.4	Глобальні процеси і тенденції розвитку економіки	2	3	-	8
1.5	Моделювання тенденцій розвитку економіки та прогнозування економічних процесів за рівнями	2	3	2	8
1.6	Еволюція та основні концепції стратегічних змін за рівнями економічних процесів	2	4	-	8
1.7	Основні компоненти інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації стратегічних тенденцій розвитку економічних процесів	4	3	-	8
Усього за навчальною дисципліною		20	22	6	56

2.3. Практичні заняття, їх тематика і обсяг

№ п/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)			
		Денна форма навчання		Заочна форма навчання	
		Практ. заняття	СРС	Практ. заняття	СРС
1.1	Концепції розвитку економічних процесів. Соціально-економічні системи за рівнями	4 семестр		4 семестр	
		4	10	-	10

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-01-2024
		стор. 11 з 19	

1.2	Стратегія соціально-економічного розвитку країни. Стратегічний процес на підприємстві	4	10	2	10
1.3	Стратегічний аналіз та прогнозування зовнішнього середовища за рівнями.	4	10	2	10
1.4	Глобальні процеси і тенденції розвитку економіки	4	10	-	10
1.5	Моделювання тенденцій розвитку економіки та прогнозування економічних процесів за рівнями	4	10	2	10
1.6	Еволюція та основні концепції стратегічних змін за рівнями економічних процесів	4	10	2	10
1.7	Основні компоненти інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації стратегічних тенденції розвитку економічних процесів	4	10	-	10
1.9	Семестрова контрольна робота	2	8	2	8
Усього за навчальною дисципліною		30	78	10	78

2.4. Самостійна (індивідуальна) робота студента, її зміст та обсяг

№ п/п	Зміст самостійної роботи студента	Обсяг СРС (годин)	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1.	Опрацювання лекційного матеріалу	22	56
2.	Підготовка до практичних занять	70	70
3.	Підготовка до контрольної роботи	8	8
Усього за навчальною дисципліною		100	134

2.4.1. Завдання для самостійної роботи

Завдання для самостійної роботи з дисципліни виконується з метою закріплення та поглиблення теоретичних знань та вмінь, набутих аспірантом у процесі засвоєння навчального матеріалу дисципліни.

2.4.2. Перелік питань для підготовки до заліку

1. Теоретичні та практичні аспекти фундаментальних теорій розвитку економічних процесів в інституційній теорії.
2. Поняття «економічний процес». Основні елементи, динаміка формування, рівні, взаємозв'язок із соціально-економічними процесами.
3. Основні етапи генезису та еволюції економічних процесів на макрорівні економіки країни. Економічні процеси: типи характеристика.
4. Економічні процеси на макрорівні.
5. Характеристики економічних процесів: комплексність, взаємопов'язаність різних рівнів, довгостроковість . консолідація.
6. Характеристика та тенденції розвитку сучасної економіки. Якісна зміна природи відносин, етапи розвитку суспільства.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-01-2024
		стор. 12 з 19	

7. Характеристики «нової» економіки. Стан та розвиток економічних процесів в авіаційній сфері.
8. Особливості розвитку соціально-економічними процесів.
9. Еволюція розуміння економічного розвитку.
10. Передумови: поява нових рис і якостей економічного зростання, посилення значимості й нової соціально-економічної функції на макро-, мезо-, мікро-рівнями, місцями базування транснаціональних компаній при глобалізації економіки.
11. Тривалість і етапність змін як передумова розроблення цілей розвитку економічних процесів за рівнями.
12. Зміни вимоги до сутності економічних процесів та умови підвищення темпів адаптації до зовнішнього середовища.
13. Стратегічна орієнтація підприємства: сутність та призначення. Місія та практика її визначення зарубіжними та вітчизняними підприємствами.
14. Простір конструювання місії підприємства. Трафарет розробки ділового кредо підприємства. Поняття стратегії: багатоваріантність визначень.
15. Роль і місце стратегії в розвитку підприємства.
16. Концепція життєвого циклу організації.
17. П'ятиетапна модель життєвого циклу підприємства.
18. Стратегічний аналіз як основа прийняття стратегічних рішень. Мета та об'єкт стратегічного аналізу.
19. Етапи та процедури стратегічного аналізу підприємства та його оточення. Принципи здійснення стратегічного аналізу.
20. Поняття та структура зовнішнього середовища підприємства. Конфігурація зовнішнього середовища підприємства.
21. Модель п'яти конкурентних сил М. Портера: сутність, умови застосування та обмеження. Сфери конкуренції та партнерства.
22. Виявлення ключових факторів успіху (КФУ).
23. Стратегічний баланс підприємства як комплексний результат стратегічного аналізу.
24. SWOT-аналіз: сутність та основні етапи проведення.
25. Стратегічне позиціонування підприємства на основі SPACE-матриці. Портфельний аналіз у розробці стратегічних рішень.
26. Матриця «привабливість — конкурентоспроможність» («МакКінзі» — «Дженерал Електрик»).
27. Місце кризи в парадигмі розвитку економічно-соціальних систем. Наростання глобальних ризиків, невизначеність майбутнього та глобальна нестабільність розвитку економічних процесів.
28. Соціально-економічний розвиток України: реформи для подолання наслідків зовнішньої агресії та системної кризи.
29. Особливості національних та інтеграційних стратегій. Конкурентоспроможність України в умовах глобалізації.
30. Стратегії економічного розвитку в системі міжнародних економічних відносин. Проблеми інтеграції України у світовий економічний простір.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-01-2024
		стор. 13 з 19	

31. Економічні засади створення сприятливих умов для надходження інвестицій і забезпечення тенденцій прискореного зростання економічних процесів.
32. Напрями розвитку авіабудівної галузі України в контексті тенденцій сучасних глобалізаційних процесів у світовій економіці.
33. Особливості формування економічних процесів при функціонуванні авіаційної галузі в умовах глобалізації.
34. Зміст і завдання проведення стратегічних змін.
35. Потенціал та порядок здійснення стратегічних змін. Ризики стратегічних перетворень та управління ними.
36. Діагностика стратегічної позиції підприємства. Реалізація стратегії підприємства на засадах збалансованої системи показників.
37. Стратегічна карта цілей підприємства та принципи її побудови. Вплив негативного зовнішнього середовища на розробку стратегічної карти авіапідприємства.
38. Стратегічні дії як складова стратегічного процесу в авіаційній сфері під впливом євроінтеграційних процесів.

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- пояснювально-ілюстративний метод;
- метод проблемного викладу;
- репродуктивний метод;
- дослідницький метод.

Реалізація цих методів здійснюється при проведенні лекцій, демонстрацій, самостійному вирішенні задач, роботі з навчальною літературою, аналізі та вирішенні задач з організаційної поведінки та крос-культурного управління.

3.2. Рекомендована література

Базова література

3.2.1. Актуальні проблеми прогнозування розвитку соціально-економічних систем : монографія / [О. І. Черняк, Є. О. Черняк, Є. А. Шевчук, ... І. Г. Лук'яненко ; за ред. О. І. Черняка, П. В. Захарченка] ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка [та ін.]. – Бердянськ ; Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2019. – 455 с.

3.2.2. Концептуальні підходи та механізми стимулювання розвитку соціально-економічних систем та суб'єктів ринку : монографія / за заг. ред. Н. В. Шандової. – Херсон : Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В. С., 2023. – 362 с.

3.2.3. Оцінка інноваційного розвитку та структурні трансформації в економіці України : колективна монографія / [Сгоров І.Ю., Кіндзерський Ю.В., Бажал Ю.М. та ін.] ; за ред.: чл.-кор. НАН України І.Ю. Сгорова та д.е.н. Ю.В. Кіндзерського ; НАН України, ДУ «Ін-т. екон. та прогнозув. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2023. – 240 с. : табл., рис. – Режим доступу : <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/Otsinka-innovatsijnoho-rozvytku.pdf>

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-01-2024
		стор. 14 з 19	

3.2.4. Розвиток підприємства: стратегічні наміри, ризики та ефективність [Електронний ресурс] : кол. монографія / Г. О. Швиданенко, К. С. Бойченко ; М-во освіти і науки України, Держ. ВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - Електрон. текстові дані. - Київ : КНЕУ, 2015. – 231 с.

3.2.5. Стратегічні засади розвитку національного господарства в умовах нестационарної економіки / [Калініченко З. Д., Ільчук В. П., Шпомер Т. О., Панченко О. І., Парубець О. М., Базилінська О. Я. та ін.] ; за заг. ред. Ільчука Валерія Петровича ; Міністерство освіти і науки України, Чернігівський національний технологічний університет. – Чернігів : ЧНТУ, 2019. – 201 с.

3.2.6. Стратегії розвитку бізнесу: теорія і практика : навч. посібник / Зоя Галушка, Олена Лусте. - Чернівці : Чернівець. над. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 288 с.

3.2.7. Стратегічний SWOT-аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища організації: Методичні рекомендації / Укладачі: З.І. Галушка, О.О. Лусте. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2021. 48 с.

3.2.8. Стратегія підприємства у постіндустріальній економіці : монографія / [А. П. Наливайко, О. М. Гребешкова, Т. І. Решетняк та ін.] ; за заг. ред. А. П. Наливайка, О. М. Гребешкової. — Київ : КНЕУ, 2017. — 418, [6] с.

Допоміжна література

3.2.9. Адаптивне управління підприємствами в умовах неотехнологічного відтворення. колективна монографія за заг. ред. О.В. Ареф'євої Київ, НАУ, 2020. 260 с.

3.2.10. Ареф'єва О., Сімкова Т., & Жураківський В. Стратегічний розвиток авіатранспортних підприємств в конкурентних умовах. Економіка та суспільство, (2022). (44). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-68>

3.2.11. Ареф'єва О., Побережна З. Закономірності інтелектуалізації управління підприємством на основі розвитку бізнес-моделей. Проблеми Економіки. 2019. № 4 (42). С. 111–119.

3.2.12. Васюткіна Н. В., Смірнова А.С. Формування стратегічних орієнтирів забезпечення економічної безпеки підприємства як засобу підвищення конкурентоспроможності. *Бізнес-інформ*, 2022 , № 09, с. 53-59 <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-9-53-59>

3.2.13. Волошина-Сійдей В., Євсєєва О., Маслиган О., Сирцева С., Нестеренко О., Гаркуша, С. Стратегічні орієнтири розвитку економіки в умовах глобальних викликів та воєнної агресії (УКРАЇНСЬКИЙ КЕЙС). *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2023. 1(48), 219–228. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.1.48.2023.3942>

3.2.14. Гарафонова О., Грузіна І., Козирєва О., Маргасова В., Піщенко О., Тарасюк Г. (2023). Стратегічні перспективи функціонування українських організацій в умовах євроінтеграції та глобалізації цифрової економіки. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(48), 298–311. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.1.48.2023.3957>

3.2.15. Пілецька С.Т., Лункіна І.Ю. Стратегічно орієнтований економічний потенціал підприємства. *Економіка. Фінанси. Право* № 9/1. 2022. С.17-23. DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2022.9\(1\).4](https://doi.org/10.37634/efp.2022.9(1).4).

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-01-2024
			стор. 15 з 19

3.2.16. Пілецька С.Т., Ткаченко Є.В. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємства. *Економічні студії*. Випуск 1 (27) березень 2020 р. С.146 – 151.

3.2.17. Пілецька С.Т. Формування конкурентної стратегії аеропорту в умовах невизначеності. *Бізнес Інформ*. 2022. №10. С. 193–198.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-10-193-198>

3.2.18. Пілецька С. Т. Стратегія спеціалізації та диверсифікації в контексті сталого розвитку підприємств. Конкурентоспроможність підприємств у міжнародному цифровому просторі: Монографія/За редакцією Ареф'євої О.В. К.: ФОП Маслаков, 2019. 342 с. С. 40-46.

3.2.19. Прохорова В.В. [Бізнес-моделі як інструмент коригування стратегічних позицій підприємств на конкурентних ринках](#). *Проблеми економіки*. 2020. № 2 (44). С. 274-280.

3.2.20. Смерічевський С. Ф., Ареф'єва О. В., Пілецька С. Т. Формування стратегічних рішень при управлінні змінами на підприємствах. *Бізнес Інформ*. 2022. №6. С. 108–117. URL : <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-6-108-117>

3.2.21. Швець Л., Редько Н., Дудка Т. (2021). Сучасні тенденції розвитку сфери послуг. *Економіка та суспільство*, (34). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-57>

3.2.22. Arefiev, S., Zhyhlei, I., Pereguda, Y., Kryvokulska, N., & Lushchyk, M. (2023). El uso de tecnologías digitales para garantizar la seguridad ambiental en el contexto del desarrollo de una Economía Verde. *Revista De La Universidad Del Zulia*, 15(42), 353-369. <https://doi.org/10.46925//rdluz.42.20>

3.2.23. Kuzior, A.; Arefiev, S., Poberezhna, Z. (2023). Informatization of innovative technologies for ensuring macroeconomic trends in the conditions of a circular economy. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 9 (1), 10-20. <https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2023.01.00>

3.2.24. Kuzior, A.; Arefieva, O., Poberezhna, Z., Ihumentsev O. [The mechanism of forming the strategic potential of an enterprise in a circular economy](#). *Sustainability* 2022, 14(6), 3258; <https://doi.org/10.3390/su14063258>

3.3. Інформаційні ресурси в інтернеті

3.3.1. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.portal.rada.gov.ua>

3.3.2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3.3.3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.

3.3.4. Методичні розробки кафедри (в електронному вигляді).

3.3. Інформаційні ресурси в інтернеті

3.3.1. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.portal.rada.gov.ua>

3.3.2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3.3.3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.

3.3.4. Методичні розробки кафедри (в електронному вигляді).

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-01-2024
		стор. 16 з 19	

4. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАБУТИХ ЗДОБУВАЧЕМ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

4.1. Оцінювання окремих видів виконаної здобувачем навчальної роботи здійснюється в балах відповідно до табл.4.1.

Таблиця 4.1

Вид навчальної роботи	Максимальна кількість балів	
	Денна, вечірня форма	Заочна форма навчання
Виконання завдань на практичних заняттях	4 семестр 106×6=60	4 семестр 106×4=40
<i>Для допуску до виконання контрольної роботи аспірант має набрати не менше</i>	31 бал	-
Виконання контрольної роботи	20	-
<i>Підсумкова семестрова контрольна робота</i>		40
Залік	12	12
Усього за дисципліною	100	

4.2. Виконані види навчальної роботи зараховуються здобувачу, якщо він отримав за них позитивну рейтингову оцінку (табл. 4.2).

Залікова рейтингова оцінка визначається (в балах та за національною шкалою) за результатами виконання всіх видів навчальної роботи протягом семестру.

Таблиця 4.2

Відповідність рейтингових оцінок за окремі види навчальної роботи в балах оцінкам за національною шкалою

Рейтинговий коефіцієнт оцінки		Рейтингова оцінка в балах			Оцінка за національною шкалою
Мінімальний	Максимальний	Поточна рейтингова оцінка	Контрольна рейтингова оцінка	Підсумкова рейтингова оцінка	
0,9	1	22,5-25	3,6-4	26,1-29	Відмінно
0,75	0,89	18,8-22,3	3,0-3,56	21,75-25,8	Добре
0,6	0,74	15-18,5	2,4-3	17,4-21,5	Задовільно
0	0,59	менше 14,8	менше 2,4	менше 17,1	Незадовільно

4.3. Сума рейтингових оцінок, отриманих здобувачем за окремі види виконаної навчальної роботи, становить поточну рейтингову оцінку, яка заноситься до відомості контролю.

4.4. Сума поточної та контрольної рейтингових оцінок становить підсумкову рейтингову оцінку (табл.4.3), яка в балах та за національною шкалою заноситься до відомості контролю.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегічні тенденції розвитку економічних процесів»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-01-2024
		стор. 17 з 19	

Таблиця 4.3

Відповідність підсумкових рейтингових оцінок
в балах оцінкам за національною шкалою

Підсумкова рейтингова оцінка	Залік	Оцінка за національною шкалою
Денна, вечірня форма навчання Заочна форма навчання		
72-80	18-20	Відмінно
60-71	15-17	Добре
48-59	12-14	Задовільно
менше 48	менше 12	Незадовільно

Таблиця 4.4

Відповідність підсумкової семестрової рейтингової оцінки в балах
оцінці за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
26-29	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
24-25	align="center">Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
22-23		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
20-21	align="center">Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
18-19		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
9-17	align="center">Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
0-8		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

4.5. Підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни заноситься до заліково-екзаменаційної відомості, індивідуального навчального плану аспіранта та академічної довідки про виконання освітньо-наукової програми.

4.6. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка заноситься до залікової книжки та навчальної картки здобувача, наприклад, так: **92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./E** тощо.

4.7. Підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни дорівнює підсумковій семестровій рейтинговій оцінці. Зазначена підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни заноситься до академічної довідки про виконання освітньо-наукової програми.

